

Zbigniew Bokszański

Informacja o badaniach prowadzonych w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 30, 419-422

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

K R O N I K A

INFORMACJA O BADANIACH PROWADZONYCH W INSTYTUCIE SOCJOLOGII UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO

Działalność badawczą w Instytucie Socjologii prowadzono w 1977 r. w pięciu zakładach:

— Socjologii Przemysłu, kierowanym przez prof. dr hab. Jolantę Kulpińską, dyrektora Instytutu,

— Socjologii Kultury, kierowanym przez prof. dr Antoninę Kłoskowską (od końca 1977 r. przez doc. dra Zbigniewa Bokszańskiego);

— Socjologii Ogólnej, kierowanym przez doc. dra Jana Woskowskiego,

— Socjologii Wsi i Miasta, kierowanym przez prof. dra hab. Waclawa Piotrowskiego,

— Metod i Technik Badań Społecznych, kierowanym przez prof. dra Jana Lutyńskiego.

Zakład Socjologii Przemysłu liczy 11 pracowników naukowo-dydaktycznych oraz 4 doktorantów. Zakład prowadzi badania na zlecenie Komitetu Badań Rejonów Uprzemysławianych PAN, Instytutu Planowania, Instytutu Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, zwłaszcza zaś w ramach problemu węzłowego 11.2. (Przemiany struktury społecznej PRL). Wymienimy główne kierunki badań.

1. Stosunek do pracy i przedsiębiorstwa. W latach 1972—1975 zespół pracowników Zakładu przeprowadził badania nt. Społecznych problemów modernizacji przemysłu włókienniczego. Wyniki zostały opublikowane: J. Kulpińska, red., *Włókniarze w procesie zmian*, Warszawa 1975.

W ramach tej problematyki realizowane są następujące badania:

— praca jako wartość (dr A. Cieślak),

— wyznaczniki stosunku do pracy (mgr B. Morawski),

— stosunek do pracy na budowach priorytetowych (dr W. Jaśkiewicz).

Podjęto także współpracę z socjologami z NRD: Zagadnienia kierowania i stosunków społecznych w przedsiębiorstwie.

W obrębie tego tematu prowadzone są następujące badania:

— społeczno-kulturalne wyznaczniki hierarchii organizacyjnej (prof. dr hab. J. Kulpińska, dr A. Buchner),

— układ władzy w przedsiębiorstwie (mgr E. Sołtys),

— samorząd robotniczy (prof. dr hab. J. Kulpińska z zespołem).

Ten kierunek badań jest przedmiotem współpracy z socjologami francuskimi (Aix-*en*-Provence, Lyon): Położenie społeczne niektórych grup pracowniczych.

Temat ten obejmuje następujące badania:

— pozycja społeczna włóknarzy (zespół pod kier. prof. dr hab. J. Kulpińskiej),

— kobiety w klasie robotniczej (doc. dr hab. S. Dziecielska),

— społeczne funkcje inteligencji (dr A. Borucki),

— zróżnicowanie i wewnętrzna integracja klasy robotniczej (prof. dr hab. J. Kulpińska i doc. dr M. Jarosińska z IFiS PAN).

2. Współdziałanie nauki i przemysłu. Aktualnie prowadzone są następujące badania:

— wprowadzanie ETO do przedsiębiorstwa (mgr J. Tryzno),

— współpraca nauki i przemysłu, analiza funkcjonowania problemu węzłowego (dr A. Gniazdowski),

— zainteresowanie nauką i techniką wśród pracowników przedsiębiorstwa (mgr H. Matzner),

— funkcjonowanie informacji naukowo-technicznej (mgr L. Pościk).

3. Socjologiczne zagadnienia zawodu. Pod kierunkiem doc. dr hab. S. Dziecielskiej prowadzone są prace, dotyczące wybranych zawodów.

4. Humanizacja pracy — badania i prace aplikacyjne.

Zakład Socjologii Kultury liczy 7 pracowników naukowo-dydaktycznych oraz 2 doktorantów. Zakład prowadzi badania w ramach dwóch problemów węzłowych: 11.1. oraz 11.2. Główne kierunki badań zakładu przedstawiają się następująco:

— hierarchia wartości a społeczny zasięg kultury (prof. dr A. Kłosowska, do 1977 r.),

— teoria i metodologia badań nad kulturą (prof. dr A. Kłosowska, do 1977 r.),

— czynniki komunikacji symbolicznej w przekroju klasowo-warstwowym w odniesieniu do współczesnego społeczeństwa polskiego (doc. dr hab. Z. Boksański),

— obieg kultury popularnej (mgr A. Rokuszewska-Pawełek),

— funkcje zachowań ludycznych w kulturze współczesnej (dr B. Sułkowski),

— rodzina jako czynnik transmisji kulturalnej (dr J. Tobera),

— socjologiczne ujęcie procesu komunikowania (dr A. Piotrowski).

Zakład Socjologii Ogólnej liczy 12 pracowników naukowo-dydaktycznych oraz 7 doktorantów. Działalność naukowo-badawcza skoncentrowana jest wokół dwóch głównych problemów: przeobrażenia struktury społeczeństwa socjalistycznego (problem węzłowy 11.2.) oraz procesy kształcenia a struktura społeczna. W obrębie pierwszego z nich prowadzone są następujące badania:

— aktywność społeczno-zawodowa młodych pracowników (dr W. Warzywoda-Kruszyńska i zespół),

— struktura warstwowa społeczności wiejskiej na różnych poziomach modernizacji (dr Z. Iwanicki),

— problematyka marksowskiej teorii rozwoju społecznego (dr E. Lewandowski).

W obrębie problemu: procesy kształcenia a struktura społeczna, mieszczą się następujące badania, kierowane przez doc. dra J. Woskowskiego:

— studia zaoczne jako droga awansu społecznego,

— losy społeczne, zawodowe i życiowe młodzieży nie kończącej studiów,

— przystosowanie do pełnienia roli społecznej asystenta,

— start życiowy młodzieży wiejskiej,

— socjologiczna charakterystyka zbiorowości dyrektorów szkół oraz ich pracy,

— cechy społeczno-zawodowe nauczycieli oraz ich miejsce w strukturze społecznej.

Zakład Socjologii Wsi i Miasta liczy 8 pracowników oraz 3 doktorantów. Główny kierunek działalności naukowo-badawczej związany jest z realizacją problemu rządowego PR-5 (Kompleksowy rozwój budownictwa mieszkaniowego) oraz problemu węzłowego 11.3. (Techniczna i społeczno-ekonomiczna przebudowa wsi i rolnictwa w PRL).

W obrębie pierwszego kierunku zainteresowań pracowników zakładu mieszczą się następujące badania:

- zmiany organizacji społecznej urbanizującej się zbiorowości terytorialnej na przykładzie miasta i rejonu Bełchatowa (prof. dr hab. W. Piotrowski),
- psychospołeczne i materialno-społeczne czynniki kształtowania się społeczności gminnej (prof. dr hab. W. Piotrowski i zespół),
- aktualna struktura społeczno-przestrzenna miasta Łodzi w świadomości jego mieszkańców (mgr B. Racięcka),
- miejsce i rola domków weekendowych w życiu rodziny wielkomiejskiej,
- struktura architektoniczno-urbanistyczna Łodzi jako wskaźnik społeczno-gospodarczego rozwoju miasta (mgr A. Majer).

Drugi kierunek badań, związany z realizacją problemu węzłowego 11.3., obejmuje następujące tematy:

- psychospołeczne aspekty powstawania i funkcjonowania zespołów wspólnej produkcji w rolnictwie polskim (prof. dr hab. W. Piotrowski),
- społeczne problemy funkcjonowania gmin (zespół pod kier. prof. dra hab. W. Piotrowskiego),
- przemiany w systemie życia wiejskiego w Polsce (zespół pod kier. prof. dra hab. W. Piotrowskiego).

Zakład Metod i Technik Badań Społecznych liczy 8 pracowników oraz 2 doktorantów. Główny kierunek działalności naukowo-badawczej stanowią studia metodologiczne, odnoszące się zwłaszcza do etapu otrzymywania danych w badaniach społecznych i weryfikacji tych danych. Studia te koncentrują się głównie w ramach problemu resortowego R.III.9.1. (Metody ilościowe i modele w naukach ekonomicznych i społecznych). Realizuje się aktualnie: Metody weryfikacji danych i oceny narzędzi w badaniach socjologicznych (zespół pod kier. prof. dr J. Lutyńskiego), w tym:

- podstawy teoretyczne weryfikacji i oceny narzędzi w badaniach socjologicznych (prof. dr J. Lutyński),
- metody weryfikacji danych w badaniach socjologicznych (mgr J. Koniarek),
- metody oceny stopnia trudności pytań w socjologicznych badaniach kwestionariuszowych (mgr A. Rostocki),
- braki informacji w socjologicznych badaniach kwestionariuszowych ich rodzaje przyczyny i skutki (mgr A. Kubiak),
- błędy ankietarskie, ich rodzaje przyczyny i skutki (mgr K. Kistelski),
- opracowanie zestandaryzowanych technik dla badania określonych problemów socjologicznych z oszacowaniem błędów (prof. dr J. Lutyński i zespół).

Poza tym realizuje się tematy z dziedziny psychologii społecznej i socjologii:

- podejmowanie decyzji w małych grupach (dr B. Dudek),
- społeczne aspekty procesu innowacyjnego (dr. R. Kietliński, dr B. Dudek),
- dostęp młodzieży wiejskiej do wykształcenia a procesy industrializacji (dr I. Przybyłowska).

W Instytucie Socjologii UE powołano także Zespół Badania Struktur Społecznych, który pod kierunkiem prof. dra J. Lutyńskiego realizuje program ba-

dań: Style życia a zróżnicowanie ludności miejskiej na przykładzie wybranego miasta. W ramach tego programu realizowane są następujące prace:

- style życia a struktura społeczna (dr A. Wojciechowska),
- systemy wartości a style życia i struktura społeczna (dr J. Koralewicz-Zębik, mgr M. Szymczak),
- analiza metodologiczna badań budżetu czasu (mgr M. Żelazo).

Plan badań na lata 1976—1980 obejmuje 31 tematów i jest dość zróżnicowany. Wynika to z faktu, iż zarówno zainteresowania badawcze, jak i kierunki dydaktyki pracowników Instytutu są różnorodne. Mimo tego znajdujemy w planie kontynuację trwałych i ugruntowanych kierunków badań w zakresie socjologii przemysłu, socjologii kultury, socjologii oświaty i wychowania, socjologii wsi i miasta oraz struktury społecznej i metodologii.

Zbigniew Bokszański

DZIAŁALNOŚĆ I KIERUNKI BADAWCZE INSTYTUTU FILOZOFII I SOCJOLOGII POLSKIEJ AKADEMII NAUK, ODDZIAŁ W ŁODZI, W LATACH 1970—1977

Początki łódzkiego Oddziału Instytutu Filozofii i Socjologii PAN przypadają na lata 1955—1956. W Łodzi powstał wówczas Zakład Podstawowych Badań Socjologicznych założony i kierowany przez prof. dra Jana Szczepańskiego. Zakład ten był najstarszą placówką socjologiczną IFiS PAN, a jednocześnie pierwszą w kraju, w której po kilkuletniej przerwie podjęto badania empiryczne. Problematyka tych badań koncentrowała się wokół zagadnień przemian w strukturze społecznej Polski powojennej, a zwłaszcza przemian inteligencji i klasy robotniczej¹.

Łódzki ośrodek socjologiczny IFiS PAN przechodził następnie różne koleje. W Łodzi powstawały zakłady i pracownie kierowane przez prof. dra Jana Szczepańskiego, prof. dr Salomeę Kowalewską, prof. dra Kazimierza Żygulskiego i prof. dra Zygmunta Gostkowskiego. W roku 1970 został utworzony w Łodzi Oddział Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, którego kierownikiem został prof. dr Zygmunt Gostkowski. Obecnie w Oddziale pracuje 16 osób skupionych w dwóch zakładach. Są to: Zakład Socjologii Nauki (4 osoby) oraz Zakład Metodologii Badań Socjologicznych (11 osób). Poza tym jedna osoba jest pracownikiem Zakładu Badań nad Uczestnictwem w Kulturze. Kierownikiem pierwszego z wymienionych powyżej zakładów jest prof. dr Salomea Kowalewska (zamieszkała obecnie w Warszawie), a kierownikiem drugiego z nich — prof. dr Zygmunt Gostkowski (pracujący aktualnie w UNESCO w Paryżu). Prof. dra Zygmunta Gostkowskiego zastępuje doc. dr Krystyna Lutyńska. Wśród 16 pracowników Oddziału 13 osób jest pracownikami naukowymi, w tym 1 profesor, 1 docent, 4 doktorów i 7 magistrów. Oba zakłady mieszczą się w lokalu przy ul. Rewolucji 1905 r. 20 (90-207 Łódź).

W obecnym Zakładzie Socjologii Nauki (dawna Pracownia Badań nad Kulturą Pracy, a następnie Sekcja Badań nad Zmianami w Przemysle) prowadzi się

¹ Por. J. Garewicz, Z. Gostkowski, *Instytut Filozofii i Socjologii PAN*, „Nauka Polska”, 1965, nr 6, s. 70, 75.